

NAPREJ

Glasillo jugoslovanske socialno demokratične stranke

V Ljubljani, petek dne 15. februarja 1918.

Leto II.

Wilsonov opomin.

Prav v trenutku, ko je izjavila ruska vlada, da se ne mara več pogajati o miru s centralnimi državami, marveč konča vojno, ne da bi to sankcionirala s svojimi podpisi na koščku papirja, je govoril Wilson. Osrednje države imajo zasedene ruske dežele Poljsko, Kursko in Litvijo in njih jim z oboroženo silo ne brani več, da ukrepa o teh deželah po svoje, obenem je pa tudi izhodna bojna črta odpadla. Kaj torej sedaj? Zdi se nam, da se državni centralnih držav tako vprašujejo, zakaj že teden dni je minilo, pa še niso podali nikakršnega pojasnila, kako je pravzaprav prišla ruska vlada do te tako enostavne oblike miru in kaj nameravajo sami napraviti z zasedenimi ozemlji, ki so sedaj popolnoma v njih oblasti.

Wilson posega v tem trenutku nehote, kakor izjavlja sam, v ta kritična vprašanja vojne in miru; ne zahteva ničesar za Zedinjene države, odklanja odločno, kar je posebno pomembno, da bi dobile dežele sporazuma teritorialne pridobitve. Hoče le trajen mir in je prepričan, da more biti trajen le tak mir, ki ga sklenejo vse sile, se vse deleže mirovnih pogajanj in za mir tudi jamčijo. Vzpostavitev Belgije se ne tiče le Anglije in Nemčije, marveč vseh držav; poljsko vprašanje ni le stvar osrednjih sil nego rešiti morajo to vprašanje skupno vse sile; nov svetovni red naj se uvede in vsak člen novega svetovnega sistema morajo urediti vse sile sporazumno. Ta red naj se pa napravi tako, da ustreže vsem nacionalnim zahtevam kolikor gre in nobeno ozemlje se ne sme proti volji prebivalstva priključiti drugi državi. S tem proglašajo zopet Wilson pravico samoodločevanja narodov, kakor jo je nedavno proglašal Trocki. To so načela, ki jih razglasa Wilson, in obenem poudarja, da Czernin ta načela priznava, ter jim torej ni na poti nič drugega kakor le še nemška vojska in aneksionistična stranka. V tem tiči pač nekaj resnice. Ali zaupamo Wilsonu ali ne, dvomiti tudi smemo, v koliko so ta načela izvedljiva v kapitalističnem svetu in med sedanjimi kapitalističnimi vladami, a ipak je gotovo, da moreta grofa Czernin in Hertling sprejeti temeljna načela Wilsonova, ne da bi s tem izdala življenjske interese narodov osrednjih držav, in sprejeti jih morata, če hočeta končati vojno.

Wilsonov govor prav jasno kaže, kako nevarno bi bilo to, kar priporočajo nekateri avstrijski in zlasti meščanski časopisi, kako usodno bi utegnili biti, če rešijo centralne države vprašanje zasedenih ruskih pokrajin po svoje. Amerika zahteva zase in za svoje zaveznice pravico, da odločujejo o usodi zasedenih ruskih pokrajin; če bodo osrednje države to pravico odklonile in hotele same odločevati o Kurski, Poljski in Litviji, bodo onemogočile mir na zahodu za dalje časa. Amerika kakor Anglija se borita za evropsko ravnotežje; sklenili ne bosta radi miru, ki bi znatno okrepil osrednje države. In prisiliti ne moremo Ameriko k miru, ker ne moremo pošiljati čet preko Atlantskega Oceana. Voliti nam je torej med dvonitmi: skleniti mir, ki je sprejemljiv tudi za Ameriko, ali pa nadaljevati vojno še prav dolgo. Nedvomno je, da bi enostransko odločevanje o ruskih ozemljih, ki bi ga izvedle osrednje države, vojno neizmerno podaljšalo. To nam pove v prvi vrsti Wilsonov govor, ki pravi, da Amerika ne odneha od teh načel.

Ni pa zadosti, da opustimo to, kar ovira mir. Potrebno je tudi, da ukrenemo ono, kar dovede do miru. Wilson je odgovoril na izjavo grofov Czernina in Hertlinga, sedaj imata zopet besedo Czernin in Hertling. Hertling bo moral govoriti jasneje, dokazati, da ni odvisen od nemške vojske in aneksionistične stranke, ki jo smatra Wilson kot edino oviro miru. Czernin pa se mora izreči za splošna načela Wilsonova ter praviloma in naravnost povabiti Zedinjene države na podlagi teh načel k predpogajanjem. Nikdar še ni bil trenutek ugodnejši kakor je sedaj, ko je Rusija izstopila iz vojne. Wilson je govoril mnogo miroljubneje kot kateri drugi državnik svetovne zveze. Če odgovore osrednje države v enakem duhu, bo pot k mirovnim pogajanjem kmalu ugledana. Odgovornost za vojno in mir imajo sedaj državniiki na Dunaju in v Berlinu.

Rdeča garda na Finskem.

V bernskem »Bundu« piše nek dopisnik: »Ko sem bil prišel v začetku 1906. leta v Helsingfors, da odpotujem kot politični begunec v tujino, sem se bil seznanil tudi z nekim visokozrastleim možem. Imenoval se je kapitan Kok in je bil služil prej v moji domovini, Litvinski, kot ruski častnik. 1906. leta je pa bil poveljnik finske rdeče garde, ki jo je bil od razpusta finskega deželnega zbora, od 1901. leta dalje vzorno uredil. Med prvo rusko revolucijo 1905. leta je igrala ta rdeča garda veliko vlogo pri osvoboditvi pokrajine Suomi od carjevih iznajmalcev. Tako je n. pr. odpravila takrat vse ruske vojske in orožnike na rusko mejo in za nekaj časa je Finska svobodno dihala.

Finska rdeča garda, sestavljena poglavitno iz brambur dolžnih finskih delavcev in kmetov, je imela 1906. leta svoje vojaške vaje, ki

sem jim bil dostikrat prisostvoval, povsem svobodno in neovirano. Bila je vzorno opremljena in se je zlasti odlikovala s streljanjem. Imela je svojo vojaško godbo, ki je igrala vsako popoldne in vsak večer na lepi promenadi v Helsingforsu. Ruske vojaške oblasti so bile takrat napram finski rdeči gardi pasivne. Neovirani so prihajali tedaj ruski mornarji k javnim prireditvam rdeče garde. Se celo posamezni tereški kozaki, ki so služili na Finskem, so prihajali na ljudske veselice rdeče garde. Več ruskih častnikov je tajno sodelovalo kot instruktorji pri vojaških vajah rdeče garde, ki so bile v gozdih med številnimi lepimi jezери.

Nato je pa prišel upor v Sveaborgu v juniju 1906. leta. Veliko število rdečih gardistov se je udeležilo te vstaje pod vodstvom kapitana Koka. Uporniki so bili skoraj že osvojili vse sveaborske forte. Vse naporno razumevane parole pa je bil ostal Kronštad v rokah vladnih čet. Takoj so se zavedli sveaborski uporniki, da sami ne morejo zmagovalno končati upora, in so se zato predali. Mnogo udeležencev vstaje so aretirali in umorili. Kapitanu Koku se je posrečil beg v tujino, kjer je pa kmalu nato umrl. Njegovo pepel so šele po marčevi revoluciji prepeljali iz Amerike na Finsko in ga svečano izročili zemlji. Ruska vlada je bila 1906. leta razpustila rdečo gardo. Kot tajna organizacija je pa še obstojala dalje in veljala za glavno oporišče finskih revolucionarjev. Po marčevi revoluciji je pričela zopet javno nastopati, vedno skupno s finskimi četami, ki so maksimalističnega mišljenja.

Politični pregled.

»Stavka avstrijskega patriotizma«. Avstrijski ministrski predsednik Seidler, ki nima v teh resnih, usodopolnih časih boljšega dela, kakor da z drobtinami rešuje prav enostransko nacionalno vprašanje, je začel s koncesijo glede trutnovskega okrožnega sodišča nemškim meščanskim strankam v silno zagato. Sedaj išče večine, da spravi pod streho dvamesečni proračunski provizorij, a kjerkoli potrkna, tam se mu ne odpre. Dunajska »Arbeiter-Zeitung« imenuje ta pojav »Stavko avstrijskega patriotizma«. V ministruvstvu se je pričelo veliko računanje, na kakšen način bi se dobila večina. Ta pojav označuje »Arbeiter-Zeitung« sledeče: »Ali naj stojimo vsaka dva meseca pred to nečastno muko? Zato bi bilo vendar že enkrat potrebno, da si pojasne ljudje, da na ta način absolutno ne gre več z Avstrijo. Te oblike ne zadostujejo hrepenenju narodov po samostojnosti in neodvisnosti — in vsak narod nosi to hrepenenje globoko v prsih — nič več, in pred potrebo, ki je razvoj sam, se morajo umakniti. Skoraj neverjetno je, da bi se zapiralo nemško meščanstvo resnosti stvari, kakor se tukaj pojavlja. Njihova predstava je, da se »enotna država« ne sme omajati, da se morajo v njej raztopiti narodi in se morajo podvreči nemškemu vodstvu, kakor opisujejo svojo vlogo pri tem. Ali prav tako, kakor se ne more nikogar prisiliti k ljubezni, tako ni mogoče siliti narodov k patriotizmu. Da so nemške meščanske stranke, katerih tajni načrt je bil, da se narodi prisilijo k patriotizmu in je še vedno, preslabotne, da bi predpisovale drugim narodom v Avstriji zakon njihovega življenja, to kaže ta proračunska kriza: za državo, ki se noče prilagoditi razvojnim potrebam narodov, ki jo tvorijo, ni večine. Naziranje, da morajo narodi povpraševati predvsem po tem, kar potrebuje država, in da so državne potrebe vzvišene nad vsakim dvonim, to naziranje ne velja več; narodi mu odklekajo svoje priznanje in predpostavljajo svoje potrebe vsem zahtevam države. Avstrijska država je kvečjemu lahko vsota vseh narodov, a ne more biti njihov valpt, ne njihov gospod, ki mu naj slepo ubogajo.

»Položaj v državnem zboru«. Ker ne more sestaviti ministrski predsednik večine, govore v parlamentarnih krogih mnogo o tem, da bo zasedanje poslanske zbornice odloženo ali pa da bo celo državni zbor razpuščen. Nemške meščanske stranke apelirajo na socialne demokrate, naj se nikar ne pridružijo opoziciji in naj za enkrat opuste svoje načelno opozicijsko stališče napram vladi in proračunu. Nemški listi že pišejo, da bodo socialni demokratje odgovorni, če pride do razpusta zbornice.

»Češki socialni demokratov ne puste v Nemčijo«. Izvrševalni odbor češko slovanske socialne demokratične stranke je pooblastil državnega poslanca sodruka Nemca in urednika Stivina, da naj potujeta v Nemčijo, kjer naj preučirata delavske razmere. Predvsem naj bi preučila aproprizacijske razmere in razmere onega delavstva, ki je pod zakonom domorodne službene dolžnosti. »Pravo ludo« pa poroča, da nemški konzulat v Pragi ni hotel izdati dovoljenja za prekoračenje meje.

»Ukrajinska rada se je preselila iz Kijeva v Žitomir, odkjer je vpustila direktno zvezo z Avstro-Ogrsko.

»Glasilo Gorkega in ukrajinski mir. Berlinski »Vorwärts« poroča: V uvodnem članku »Novaje Žizni« od 27. januarja (po ruskem koledarju) piše W. Bazarov: »Kaj hoče ukreniti vlada boljševikov, da parira samostojno postojanje Ukrajine? Po eni strani nadaljuje svojo taktilsko razmiselnost od znotraj s tem, da je

postavila nasproti kijevskim delegatom, ki baje ne razpolagajo z nobenimi pooblastili sovjetu vedno poslušne harkovske delegate, ki baje zastopajo pravo ljudstvo. Po drugi strani obljubuje, da bo odpravila rado od zunaj, z vojaško močjo. Ni se težko prepričati o tem, da v tem primeru ne doseže nobena teh metod svojega namena. Poglavitni cilj Nemcev pri sklepanju posebnega miru z Ukrajino je izvoz ukrajinskega žita. Spricho organizatoričnih zmožnosti Nemcev za uresničenje te naloge je potrebno prav malo časa. Zato je skoraj gotovo Nemčiji precej vseeno, ali se ohrani sedanja ukrajinska vlada ali ne. Nemčija bo priznala ono izmed tekmujočih vlad, ki se jej zdi v sedanjem trenutku za uresničenje nameravanih trgovskih podjetij najbolj pripravna, in bo potem to vlado, dokler bo potrebno, ščitila pred notranjimi in zunanji nevarnostmi. Proti taki taktiki nemškega imperializma bi mogli apelirati boljševiki le na upor nemškega proletariata, na svetovno revolucijo, ono upanje, ki se še vedno noče uresničiti. Edino učinkovito sredstvo, da se odvrne katastrofa, bi bil takojšen sklep za sporazum z rado, da se ustvari enotno fronto proti Nemčiji. Zato, da ni skoraj nobenega upanja, da bi se odločil Smolnjski zavod h takemu koraku za sporazum. Zato bi bila potrebna sposobnost, ki manjka našim junakom proletarske revolucije, sposobnost, da se postavijo interesi ljudstva nad prestiž stranke in njene bivše klike.

»Mirovna pogodba pred rajstgomom. Korespondenčni urad poroča iz Berlina: Na prihodnji plenarni seji rajstga, ki je določena za 21. februar, se bo rajstg posvetoval o mirovni pogodbi z Ukrajino. Skoraj gotovo je, da bo pri tej priliki spregovoril o zadevi tudi državni kancler. »Germania« javlja, da je poslanec Trimbom državnemu kanclerju in državnemu tajniku Kühnmannu v imenu vseh strank izrekel zahvalo in priznanje za prvi mirovni sklep.

»Nemški glasovi o Wilsonovem govoru. Razpravljajo o Wilsonovem govoru poudarja časopisje levice, da se giblje Wilsonova izjava v mejah zmernosti. Časopisje opozarja, da Wilson z nobeno besedo ne reagira na spodbu grofa Czernina, naj bi Amerika nastopila pot izmenjave mnenja z Avstro-Ogrsko, opozarja na protislovje, ki obstoji med Wilsonovim stremjenjem po splošnem miru in med sklepi vojnega sveta v Versailles, ki splošen mir za enkrat zavrača ter kot edino neposredno naloge alirancev označuje nadaljevanje vojne do skrajnega napora, dokler ne bodo izpolnjeni pogoji alirancev, kateri pogoji so — kakor berlinski listi izrečno izjavljajo — za Nemčijo nesprejemljivi. Socialno demokratični »Vorwärts« opozarja, da je za Ameriko kakor za Nemčijo nemogoče, da bi ena drugo prisilile k miru ter opozarja nadalje na Wilsonove besede, ki jih je prej izgovoril: »Če eden drugega ne more premagati, se morata sporazumeti. Z nemške strani se mora ugotoviti, je-li je Wilsonov rek, da ničesar ne ovira takojšnjega mirovnega razgovora, le diplomatska šahovna poteza, ali pa je v resnici odrešilna beseda za človeštvo.

»Henderson o demokratičnem miru. Dne 8. februarja je Henderson govoril na zborovanju volilcev v Southwiku. V svojem govoru je uvodoma poudarjal potrebo demokratičnega miru ter omenjal, da je že v lanskem poletju angleški vladni priporočal, naj prizna gotova načela, h katerim se priznavajo demokracije cellega sveta. Uspeha ni bilo. »Danes — je nadaljeval Henderson — ne gre za eno državo, gre za vse narode. Ali naj se sedaj ponavljajo ona usodna politika še v večji meri? Če bo trajala ta politika nadalje, potem ni nobenega upanja, da bi se končala vojna, dokler ni bankrotna vsa civilizacija. Angleško ljudstvo je pripravljeno, boriti se do skrajnosti, da se odreši Evropa. Uničiti hočemo militarizem povsod; za druge cilje pa se angleško ljudstvo ne bo borilo, najmanj pa za imperialistične namene. Vojna se je podaljšala zaradi tega, ker so aliranci bili na sumu, da zasledujejo imperialistične cilje. Bojim se, da jo zavlačuje naša metoda: če je vojni položaj ugoden, naraščajo naše zahteve; če je neugoden, pa izpreminjamo naše pogoje. A tako se ne sme igrati s človeškim življenjem. Vlada je v veliki nevarnosti, da se s takim postopanjem odtuji novemu demokratičnemu duhu. Dolžnost angleške demokracije je, da odstrani vsako oviro za svetovni mir, tudi tedaj, če bi vlada sama bila taka ovira.

»Lloyd George o položaju. Angleški premierminister Lloyd George je povodoma debate o odgovoru poslanske zbornice na prestolni govor izjavil, da se v najnovejših govorih državnikov sovražnih držav ne nahaja ničesar, kar bi kazalo na to, da so centralne države pripravljene skleniti mir pod pravičnimi in pametnimi pogoji. »Angleška vlada« se ne odmakne od svojih vojnihi ciljev, katere je ljudstvo priznalo kot pravične in zmierne. Dokler centralne države na jasn način ne pokažejo, da priznajo naše vojne cilje, tako dolgo je dolžnost angleške vlade, da stori vse, kar je treba, da pride mednarodno pravo na sveto do veljave.

»Angleško delavstvo je nemirno. Angleška vlada nadaljuje poizkuse, da bi dosegla z delavstvom sporazum, glede armadnega zakona. O teh poizkusih pišejo »Daily News«:

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7-50, za mesec K 2-50. Za Nemčijo celo leto K 33-60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 v.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 v; pogojno prostor 50 v; razglasi in poslojano vrstica po 60 v; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

Vse polno učinkovitih dokazov imamo, da vlada trajen nemir v vseh velikih industrijskih središčih. Ta nemir ne izvira pa toliko iz nasprotstva proti armadnemu zakonu, temveč vse bolj iz globoke nezadovoljnosti in iz nezaplivosti proti vladi, ki se priznava z besedami k demokratičnim idejam, a ki kaže v vsaki posameznosti svoje politike, da je nezmogljiva, da bi razumevala voljo demokracije, o katerej trdi, da jo zastopa, kaj šele da bi jo izvedla. Edina zapreka, da ne pridemo do narodne ednosti je, da se skupina državnikov odločno brani, dati ljudstvo zagotovilo, da so še zvesti idealom, za katere gre vojna. Treh narodov med aliranci, Belgije, Amerike in Rusije, ne more sumiti nihče, da bi imeli sebične vojne cilje. V Ameriki in Rusiji je izrazila demokracija v različnih oblikah svoje cilje, ti cilji so pravi cilji vsake pristne demokracije v vsaki vojskujoči se državi. Ti cilji so pa v popolnem nasprotstvu k duhu tona izjave v Versailles, k objavljenim tajnim pogodbam in k tem, da se ententne vlade trdovratno branijo razglasiti vojne cilje pred svetom.

»Anglija in Rusija. Berlinska »Vossische Zeitung« poroča iz Stockholma: V londonskih političnih krogih so razširjene določene vesti, da se je izboljšalo razmerje med angleško vlado in Petrogradom in da v Petrogradu sedaj boljše razumevajo vojne cilje entente kakor je bilo to neposredno pred padcem Kerjenskoga. Prejšnja angleška vojaška mislija v Petrogradu se zopet izpopolni. Del članov je že v Petrogradu, ostali del pride kmalu tja.

»Kongres pariških socialistov. 11. februarja so imeli pariški socialisti kongres. Večina je predlagala, naj se izvrši ljudsko glasovanje v Alzaciji-Loreni šele po odhodu nemških čet in je nastopila za dovoljenje vojnihi kreditov. Manjšina je zahtevala takojšnje ljudsko glasovanje v Alzaciji-Loreni in glasovanje proti vojnim kreditom. Za predloge večine je bilo oddanih 1473 glasov, za predloge manjšine pa 4536 glasov. Kongres je protestiral tudi proti aretaciji Lazzarija.

Dnevne beležke.

»Jamstvo države za pravne kršitve med vojno. Pododsek justičnega odseka je izdelal poročilo o predlogih glede jamstva države za težke pravne kršitve med sedanjo vojno. Predlaga zakonski načrt, katerega glavna določila so: Če je bila kaka civilna oseba v sedanji vojni po pripadniku oborožene sile ali zandarmrije ali na njihovo povelje protipostavno umorjena ali težko telesno poškodovana, tedaj mora država primerno povrniti vsled nastalo premoženjsko škodo. Če je bila protipostavno pridržana kaka civilna oseba dlje kakor tri mesece v zaporu ali je bila ovirana v svojem prebivališču, tedaj mora dobiti od države odškodnino. Zahteve na podlagi tega zakona gredo tudi na dediče. Zahteve zapadejo v šestih mesecih.

»K položaju vojnihi ujetnikov. Uradno razglasa: Ker ni dosegel formalni mirovni sklep z Rusijo, so široki krogi prebivalstva vznemirjeni glede položaja vojnihi ujetnikov. Zato naj upošlevala prebivalstvo sledeče: Pristojna mesta bodo odločno nadaljevala pogajanja glede vojnihi ujetnikov. Ze dosežene pogodbe glede določenih skupin vojnihi ujetnikov omogočijo visokemu številu ujetnikov, da se vrnejo. Čeprav je armadna uprava nasprotna vsaki maščevalni taktiki, bo kljub temu odredila odpust ruskih vojnihi ujetnikov le v oni izmeri, ki bo odgovarjala enakim ruskim odredbam. Ruska javnost bo gotovo upoštevala to. Armadna uprava ima pripravljen visok fond, da se vzdrže vračajoči se vojnihi ujetniki. Sredstva iz tega fonda se uporabijo tudi za vplivanje na ujetnike, da ne bi izvršili dejanj, ki bi poslabšali položaj.

»Zasebnih uradnikov in uradnic! V soboto 16. t. m. ob 7. zvečer, se vrši v restavraciji Narodnega doma v Ljubljani občni zbor »Duševni zasebnih uradnikov in uradnic na slov. ozemlju«. Vsi člani in članice udeležite se shoda polnoštevno in prepeljite s seboj tudi svoje tovariše in tovarišice, če se niso člani tega društva!

»V Trzič! Te dni sem prejel zanimivo pismo iz Trziča. Je brez podpisa. Naslov je napisan s popačenim pisavo. — Rad bi se z dotičnikom porazgovoril o stvareh, ki mi jih v dopisu naznanja. Na napačni poti je, če se skriva in ne pove, kdo je. Ako je kje kaj napačnega se mora popraviti, vendar je treba vedeti za dokaz in vse podobno. Povedati to in ono, potem pa se bati za svoje ime — to ni moško. Prosim tedaj imena in naslova. A. Kristan.

»V Trzič. Moke dobe za mesec februar delavci tvornic v Trziču in okolici po 7 kg, njih sivojci pa kg 4-62, ostali člani konsumnega društva, ki ne delajo v nobeni tvornici, pa po 3 kg na osebo. Tvornice oziroma podjetja so: Rudnik pri Sv. Ani, Born, Malj, Demberger, Kozina in predluica. — V kratkem se razdeli krompir in sicer po 5 kg na osebo.

»Obnovitev Goriske. Z Dunaja poročajo, da so bile zadnje dni pri ministrskem predsedniku seje glede obnovitve Gorice in ostalih krajev na južnozapadnem vojnem ozemlju. Posvetovanj so se udeležili vsi resortni ministri, tržaški namestnik Fries-Skene, goriški deželni glavar Faidutti, poslanec Bugatto. Sklenilo se je, da se prične z vsestranskim delom takoj. (Kolikokrat je pa bilo že to sklenjeno? Op. ur.) Kakor hitro dovolijo prometne razmere, prično odposiljati

prebivalstvo v skupinah v domače kraje. Dokler ne bodo popravljena stara prebivališča, nastanijo prebivalstvo v vojaških barakah. Največjo važnost se bo polagalo na to, da se temeljito obdela zemlja.

— **Margarina iz ribjega olja.** „Freemans Journal“ poroča, da se je nekemu norveškemu veslaču posrečilo izdelovanje margarine iz ribjega olja. Taka margarina baje nima okusa po ribah.

— **Umetniški dogodek v Ljubljani.** — Koncert Rusinje Mintje Tomšinskij v Ljubljani danes ob pol 9 zvečer v deželni gledališču. Sijajen glas o umetniški dovršenosti igre mlade Rusinje gđne Mintje Tomšinskij nam jamči, da bo vmetica tudi v Ljubljani občinstvo tako zadivila, kakor ga je povsod drugod. Z gđno Tomšinskij nastopi prvič v Ljubljani virtuozinja na klavirju gđna Marjanica Lederer, učenka mojsterske šole profesorja Saner. Predprodaja vstopnic danes od 3 ure popoldne dalje pri blagajni deželnega gledališča.

— **Za Krekov spomenik** so poslali naši upravi: Ivan Kropar iz Podmelca 2 K, M. Cesar, Anton Kolenc, Ivan Cerkvenik in Ivan Stefanič iz Pulja 12 K.

V Zagrebu.

1.

Ni lahko priti v Zagreb. Iz Ljubljane moraš že ob 11. po noči, da drugi dan ob 10. do 11. popoldne prideš z vlakom v prestolico kraljevine Hrvaške. Iz Ljubljane na Dunaj prideš bolj komodno. Čakanje v Zidanem mostu nad štiri ure zmuči povzročnika bolj kot vožnja na železnici. Boljše zveze menda nočejo napraviti, ne gre vendar Ljubljane Zagrebu bolj približati!! Kljub temu se vozi prav veliko ljudi, tako, da je vsak vlak prenapolnjen. Restavrat v Zidanem mostu pa prodaja toplo vodo pod imenom »čaj« brez sladkorja in brez žlice — le v stekleni posodici — po 60 vin. In se smeje ter blagodi nad tem znamenitim redom, ki mu omogočuje ogromne dobičke...

V vagonih manjka v oknih precej šip. V vojnem času vendar ne gre ozirati se na kapi, da je prepil, da zebe itd. Vožnja je sicer za 100% dražja...

Prišli smo v Zagreb. Razporeženje je bilo precej za nič. Zaspali, utrujeni, razjezeni je človek — Zagreb stoji pred Teboj. Južni kolodvor je umazan, nesnažen, neprikupen. Tramvaj je staroverski, prenapolnjen, rajši gremo peš v mesto. Kmalu smo na lici. Kavarna Medulič je prva, ki jo dosežemo. Hajdi noter!

»Prosim, kavo?« — Marker prinese okusno belo kavo s smetano in dva koščka sladkornja...

»Kaj pa h kavi?« vpraša natakar. Naše začudenje. — »Kaj pa imate? Kruh?« In že prinese dva koščka dobrega, finega belega kruha...

V naši beli Ljubljani ni v kavarni dobre bele kave, ne cukra, ni kruha — čaj podoben onemu v Zidanem mostu, te pozdravlja...

Avstrija je država, kjer je sladkorna industrija močno razvita — ali v kavarnah je le saharin ali pa — nič! V Zagrebu, kjer ni sladkorne industrije, pa dobiš v kavarnah pravi sladkor k vsaki pijači.

Plačali smo in odšli v hotel. Hoteli so prenapolnjeni. Življenje kakor v panju...

Kakšno je življenje v Zagrebu? Zanimali smo se za cene blaga za oficijelne in neoficijelne... Konstatirali smo: v Zagrebu je drago, zelo drago — toda dobiš vsaj za drag denar skoro vse. Pozna se, da niso delavske organizacije na Hrvaškem in Ogrskem mogle doseči potrebnega vpliva na uredbo cen.

Cene glavnih živil so za 1 kg: pšenični zdrob 2 K, pšenična moka (0) 2 K, moka za kuhno (2) 1 K, moka za kruh 64 vin., sladkor K 2,70, žvepljenke komad 12 vin. (prodaja pa se tudi po 16, 18, 20, celo 32 vin. komad), krompir 1 K 60 vin., mast K 26.—, špeh K 23.—, goveje meso K 12.—, telečje K 10.—, kislo zelje K 3,20, kislja repa K 1,60, mleko od K 2,40 do K 3.— itd. itd. Čevlji par 500 K, obleka od 1000 K dalje... Na trgu krog Jelačićevega spomenika in proti Gornjemu mestu so stojnice... Človek se čudi: kako izhaja ljudstvo v Zagrebu, ko je vse tako silno drago. V prodajalnah, na trgu, pri mesarjih — strašne cene.

Z ozirom na to draginjo sem se jel zanimati za delavske plače. Povedali so mi: mi zarj zaslужijo na teden od 70 K do 110 K. Imajo deveturni delavnik. Tiskarji so plačani po 80 do 200 K na teden. V tobačni tovarni so približno enako plačani kot v Ljubljani. Doklade za vsakega otroka znašajo po 8 K na mesec. V trgovini so plače visoke. Trgovsko osebje je za 100% bolje plačano kot v Ljubljani. Osebje in delavstvo tovarne H. Frank Sinovi pa je slabo plačano v primeri z drugim delavstvom.

Neznosna draginja povzroča, da je vsak človek v Hrvaški — kdor le more — špekulant in da se je zlasti v Zagrebu razvil kupčijski duh nad vso mero. Delavstvo kljub višjim plačam težko izhaja. Moke dobe sicer za osebo po 7 kg na mesec, »težki« delavci po 9 K. Preje so dobivali po 5 kg 60 dkg — sedaj v novi kampanji pa se je povišalo na 7 kg. Masti se sme uradno prejemati po 10 dkg na teden, frankove kave pa 10 dkg na mesec za osbo, seve se dobi tudi žitna kava. Cena Frankove kave je za kg K 3,20, žitne po K 5.—. Stanovanja so draga in premalo jih je. Po več družin stanuje prav čisto v enem stanovanju.

V delavskih okrajih se pozna vojna v vsej grozoti. Beda je očitna, ne sicer v tej meri kot pri nas, ali vendar je huda. Na lici, oziroma v onih delih, kjer je doma takozvana gospoda — o, tam je veselo življenje. Restavrant so polni gostov: jedij kolikor ti drago in milo! Če imaš denar, se naješ in napiješ, kolikor hočeš. Cene: za juho 50 vin., za pečenko in meso od 4 do 5 K, prav tako kot na Dunaju. Prikuhe po 1 K do 1K 20 vin. — Mesne porcije so sicer precejšnje, prikuhe pa majhne, še manjše skoro

kot na Dunaju. Močna jedila so na razpolago, cena jim je okoli K 1,60. Kavarne so tudi dobro obiskane. Gledališče, seve, je vedno polno. Dva dni poprej si je treba preskrbeti listek, če hočeš videti, kako je v hramu modric... Te dni je triumfal »Grof Luxemburg«...

Nikolaj Vasiljevič Krylenko.

Ne bo odveč, da našim čitateljem predstavimo tudi moža, ki stoji na čelu ruske armade. — Nikolaj Vasiljevič Krylenko se je rodil 15. maja 1885 v mestu Běloje, v guberniji smolenski. Oče njegov je v mladosti študiral na petersburški univerzi in je bil radi udeležbe pri dijaških nemirih izgnan... Sina je tudi poslal na študije. L. 1903 je Krylenko absolvirал gimnazijo v Lublinu ter odšel na univerzo v Peterburg. V osrednjo organizacijo petersburškega dijaštva, ki je bila seve nepostavna, tajna organizacija, se je vpisal l. 1904. — 31. okt. 1904 je prvič govoril na prepovedanem shodu, vsled česa so mu odvzeli pravico do daljših študij na univerzi. Konec dec. 1904. se je odločil Krylenko definitivno vstopiti v socialistične vrste in je res 22. jan. 1905 pristopil kot član krajevne organizacije ruske soc. dem. delavske stranke, namreč boljševike. Od te dobe je neumorno deloval v stranki. Nastopal je kot agitator pod imenom »sodrug Abram«. Na Ruskem je moral vsak sodrug imeti po več imen, da je mešal evidenco policije. Krylenko si je nadel ime »Abram« in sicer po svojem dedu, pravoslavnem kmetu iz okraja Sytochova, ki se je imenoval Abram.

Krylenko je bil kmalu daleč na okrog znan radi svoje delavnosti. L. 1906. so ga aretirali, a srečno je ubežal v Moskvo, kjer je začel živeti življenje »revolucionarja« iz poklica. Ob času volilne borbe za volitve v drugo durno so ga drugič aretirali, ali — ker je bila Velikanoč, ga je uradujoči uradnik izpustil. Vsled tega je nastopal zopet pod drugim imenom v Peterburgu, kjer so ga aretirali tretjič na shodu v dvorišču tovarne »Krepton«. Sojen je bil v znanem procesu proti 51 boljševikom. Proces je končal z oprostitvijo vseh obtoženih vsled izbornega zagovora odvetnikov Sokolova in Turutina in vsled lojalnosti sodnega predsednika Krylina, ki se je postavil proti čitanju podatkov od detektivov. — Vseučiliške nauke, ki jih je l. 1904 moral za nekaj časa prekiniti, je kmalu redno končal. Vrnil se je v Lublin, kjer je dokončal spis: »Po stopnjah ortodoksije«. V tem delu silno ostro kritizuje kompromisni marksizem. Kmalu vidimo Krylenko zopet na univerzi in sicer na juridičnem oddelku.

Iz gibanja pa je izginil, ker se ni strinjal z vodstvom stranke. L. 1913. je bil zopet aretiran in obsojen na konfinacijo za dve leti v Harkov, kjer je položil državne izpite na univerzi harkovski. Zopet je jel v stranki delovati in sicer v harkovski organizaciji. Leta 1914 je pobegnil v Švico vsled razmer, ki so v Rusiji nastale. Nato ga je stranka poklicala nazaj v Rusijo, kjer je energično in vztrajno deloval. L. 1915 so ga v Moskvi aretirali ter poslali v Harkov. Bil je šest mesecev v ječi, nakar so ga komandirali kot praporščaka v fronto. V tej dobi je bilo precej ruskih revolucionarjev kot oficirjev v fronti.

Revolucija je postavila Krylenko v prve vrste. Izvolili so ga za predsednika v armadnem odboru, koje mesto pa je radi patriotično-obrambenega mišljenja večine kmalu odložil. Kot delegat manjšine je šel na vserski zbor sovjetov, kjer je bil izvoljen v osrednji izvršilni odbor kot član boljševikov. Po zboru je odšel na fronto, kjer so ga aretirali in vtaknili na dva meseca v ječo. Vrhovni komandant Verhovski ga je osvobodil. Na predvečer 7. listopada je imel biti na ukaz Kerenskoga aretiran — revolucija se je obrnila proti Kerenskemu, zmagali so boljševiki in zbor sovjetov je imenoval Krylenko za ljudskega komisarja za vojaške reči — tedaj za najvišjega vojaškega poveljnika, ker se je Duhojin upiral izvrševati povelja sovjetov.

Taka je resnica o Krylenku in njegovem življenju. Od mladih nog je bil revolucionar — v odločilnih dneh ga je seve revolucija tudi postavila na odločilno mesto. V-s.

Vojna.

Dunaj, 14. februarja. (Kor. ur.) Uradno se razglašajo: Nobenih posebnih dogodkov. — Šef generalnega štaba.

Berlin, 14. februarja. Wolffov urad poroča iz glavnega stana: Zapadno bojišče: Na mnogih krajih fronte so Angleži in Francozi nadaljevali svoje izvidno delovanje. Severno Lensa in v Champagni je prišlo pri tem do srditih bojov. V nekem izpostavljenem delu naših jarkov so se vgnezdili Francozi. Na Flanderskem in na višinah ob Mozi smo ujeli večje število sovražnikov. — Z ostalih bojišč nič novega. — Von Ludendorff.

Zadnje vesti.

Cesar armadi.

Dunaj, 14. februarja. Iz vojnoporočevalskega stana poročajo: Spricho ruske izjave, da je vojno stanje končano, je izdal cesar sledeče armadno povelje:

Ruska milijonska armada se pripravlja, da odloži orožje, naperjeno proti monarhiji. Ta ura naj ne mine, da ne bi izpregovoril moji brambni sili nekaj spominskih besed. Predvsem zrem v preteklost na one težke tedne in mesece, ko so se morale upirati brambne sile Avstro-Ogrske, spremljane od blagoslova mojega nepozabnega strica, skoraj vsemu navalu prvega ruskega viharja. Vse, kar se je bilo pozneje izpolnilo v zvestem sodelovanju z našimi hrabriimi zavezniki, je zajemalo svojo pramoč iz one ognjene preizkušnje. Da je prišlo do spo-

mladi pri Gorlicah in Tarnovu, je bila potrebna bolesta krvava setev, zasejana po prvih poljskih in galiških bitkah in po prvi karpatski zimi. Zopetna osvojitve Lvova, osvojitve Ivanogoroda in Bresta, odbit napad 1916. leta, katerega zmagoslavni izid sem doživel kot armadni vodja sredi svojih zvestih — vsi ti uspehi bi bili skoraj nemogoči brez zanosa in požrtvovalnosti one začetne dobe. Veliki ruski propad je dobil prvi sunek ob Sanu in Dunajecu. Ta uspeh bo za vse čase eden najslavnejših pojavov v zgodovini domovine. Ni še prišla ura, da bi lahko poklical moje vojščake nazaj k domaćemu ognjišču, toda vrnitev bo prišla in takrat naj črpajo moji narodi iz veličastnih spominov na slavna dejanja svojih sinov moč za obnovitev in novo prospevanje. Bog bodi z nami!

Karl, m. p.

Avstrijske čete zopet v Brodeh.

Dunaj, 14. februarja. Iz vojnoporočevalskega stana se poroča: V zmislu mirovne pogodbe, sklenjene z ljudsko republiko ukrajinsko, ki glede državnih mej določa status quo ante, so včeraj naše čete zopet vkorakale v obmejno mesto Brody. Mestni župan in rada 105. ukrajinske divizije sta vkorakajoči lovski bataljon slavnostno pozdravila in tudi prebivalstvo je novi garniziji izkazalo svoje simpatije. Mesto Brody je bilo od julija 1916. zasedeno po ruskih četah.

Konflikt med Ogrsko in Hrvaško.

Zagreb, 14. februarja. Pretečeni torek se je vršila plenarna seja hrvatske regnikolarne deputacije glede bodočih finančnih odnosov med Ogrsko in Hrvaško. Pododsek je poročal o sporu v zadevi določitve vojnega davka. Po nasvetu poročevalca dr. Lerkovića je deputacija sklenila, da se Hrvaška nikakor ne sme udati zahtevam Ogrske — brez ozira na politične posledice. Računati se mora torej z dejstvom, da že v bližnjem času izbruhne oster konflikt z Ogrsko, ki bo brez dvoma povzročil odstop hrvatske vlade.

Wilson za mir.

Berlin-14. februarja. Pariški »Matin« poroča, da je predsednik Wilson alirance povabil na skupno konferenco, na kateri se naj določijo mirovni pogoji.

Orlando o položaju.

Rim, 14. februarja. V italijanski zbornici je ministrski predsednik Orlando v svojem govoru uvodoma naglašal, da so se svojedobno vse italijanske stranke izjavile za vojno, izvzemši one, ki so po predhodnih vezane proti vojni. Vlada namerava z neuklonljivo voljo vztrajati v boju. Orlando je opozarjal na mirovna pogajanja v Brestu Litovskem, kjer je stranka, katere bistveni program je bil mir, naletela na trdovratno nepopustljivost in na tako nezasišane zahteve centralnih držav, da ji ni preostalo drugega, kakor da se je morala udati. Orlando je kritiziral izvajanja grofa Czernina in Hertlinga, ki vse zahteve odklanjata, sama pa vse zahtevata. Vsled tega da je edina pot, po kateri se pride do miru: nadaljevanje vojne z vsemi močmi. Za Italijo so merodajni še vedno isti vzroki kakor v početku vojne — izvojevanje nacionalne enotnosti in zavarovanje svojih meja na kopnem in na morju. Govornik zavrača domnevanje, da vodi Italijo želja po imperialističnem gospodstvu in po podjarmljenju tujih plemen. Spricho italijanskega parlamenta proglašajo, da nikdo na svetu, aspiracij raznih narodnosti ne spremlja z večjimi simpatijami kakor Italija. Glede preskrbe Italije z nekaterimi snovmi, ki jih Italija nujno potrebuje, je obljubljena izdatna pomoč, tako na pr. glede žita, ter se mora v polni meri priznati čuvstvo bratske solidarnosti. Govornik izreka zahvalo in priznanje italijanskemu prebivalstvu, ki prenaša pomanjkanje in težke žrtve in ugotavlja končno, da je italijanska armada polna onega ofenzivnega duha, ki prinese zmago in blagor domovini in celemu svetu.

Lloyd George o političnih vprašanjih.

London 14. februarja. V adresni debati je Asquith ugotovil, da se popolnoma ujema z mirovno izjavo Lloyda Georgeja. Asquith ni zahteval pojasnil o vojnih zadevah, stavil pa je na ministrskega predsednika vprašanje glede obsega pooblastil versajškega vojnega sveta. V svojem odgovoru je Lloyd George izrazil svoje razočara-

nje glede odgovora državnega kanclerja in grofa Czernina na Wilsonov govor. Res je sicer, da se oba govora razlikujeta v tonu, ne pa tudi po vsebini. Czernin postavlja Mezopotamijo, Palestino in Armenijo v eno vrsto z Belgijo. Te dežele naj bi se najbrže vrstile pod enakimi pogoji, pod katerimi hoče Nemčija vrniti Belgijo. Glede italijanskih zahtev in glede slovenskih prebivalcev v Avstriji ni grof Czernin spregovoril nobene besede, ni pa izjavil, da bi se ne hotel pogajati o takih pogojih, če bi to bili mirovni pogoji. Lloyd George je zavračal Hertlingove izjave glede odstopa angleških postaj za premog ter opozoril, da se tudi nemške brodogradnje v teh postajah gostoljubno sprejema. Glede versajške konference je Lloyd George opozarjal na prevažanje nemških čet z vzhoda na zapadno fronto, vsled česar se je položaj bistveno izpremenil. Alirani zastopniki v Versailu so morali potrebno ukreniti, da zamorejo aliranci operirati s svojimi armadami kot z enotno armado, da se ubraja njemu nevarnosti. Lloyd George izjavlja končno, da mora o vojni konferenci previdno govoriti, in ne more povedati drugega kakor to, da so sklepi bili soglasni. Ni pa mogoče poročati o tem, katere izključne pravice so se podelile versajškemu vojnemu svetu.

Aprovizacija.

Prodaja kruha. Za peko kruha je prejela mestna aprovizacija nekaj boljše moke, ki je seveda nekoliko dražja. Vsled tega se bodo prodajali kruh od vštete nedelje 17. t. m. dalje hleb po 60 vinarjev, ki mora tehtati pečen 70 dkg. To velja le do tedaj, dokler se bo pekel kruh iz boljše moke.

Petrolej za I. do IV. okraj, katerega bi imele stranke dobiti glasom objavljenega razporeda v nedeljo dne 24. t. m. ga bodo dobili v ponedeljek, dne 25. t. m.

Krušne komisije bodo uradovale tudi v soboto 16. t. m. Izdajale se bodo izkaznice za petrolej. Rodbine dobe izkaznice s črko A, katere se bodo izdajale po zaporednih številkah, samci dobe izkaznice s črko B, in obrtniki izkaznice s črko C.

Petrolej za I. do VI. okraj. Stranke ki bi imele dobiti petrolej dne 24. t. m. ga bodo dobile dne 25. t. m. ker so v nedeljo trgovine zaprte. Za to prodajo ki je bila objavljena v tukajšnjih listih, so veljavne le izkaznice s številko 1, katere imajo stranke že v rokah, ne pa tudi izkaznice s črko A, B in C katere bodo dobile stranke šele v soboto 16. t. m. pri komisijah.

Iz stranke.

Odbor društva »Svoboda« ima svojo sejo v nedeljo, 17. t. m. ob pol 3. pop. v društvenih prostorih, Šelenburgova ulica 6, II. nadstr.

Odbor krajne politične organizacije v Ljubljani ima svojo sejo v nedeljo, 17. t. m. ob pol 4. pop. v društvenih prostorih, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Nihče naj ne manjka.

Za tiskovni sklad »Napreja« so darovali: Anton Kolenc 2 K, M. Cesar 1 K, oba iz Pulja. Skupaj 3 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.

Išče se vrtnar:

za sadjerejo in zelenjavo. Stalna služba. Ponudbe pod »Gorenjsko« na upravnistvo tega lista.

Agitirajte za »Napreja«! Pošiljajte ga vojakom!

v deželnem gledališču

KINO CENTRAL

v deželnem gledališču

Petek, 15. febr. ob 4., pol 6. in 7. zvečer, v soboto 16. febr. ob 4. pop., v nedeljo, 17. febr. ob 11. dop. 3. pop., v ponedeljek ob 4. pop.:

velike prvovrstne družinske predstave

DNEVNIK DR. HARTA. Velezanim film.

Navadne cene. — Tudi za mladino.

Sobota 16. ob pol 6. 7. in pol 9. zvečer, nedelja 17. ob pol 5., 6., pol 8. in 9. zvečer, ponedeljek 18. ob pol 6., 7. in pol 9. zvečer:

Največja tragedinja španske L E D A G Y S v sijajni drami

„TVOJA LJUBAV ME OSREČUJE“.

Ni za mladino! — Navadne cene!

Torek 19. februarja. — Sreda 20. februarja. — Četrtek 21. februarja:

MOČNEJŠI KOT USODA

Krasna drama z Gino Fabri.

BUBI IN ČUDEŽNI PREŠIČEK.

Izvrsten komični film.

ZRAČNI BOJI.

Senzacionalen film.